

Slovenski dom

Stev. 7

V Ljubljani, sredo 10. januarja 1940

Leto V

Odmevi madžarsko-italijanskih posvetov v Benetkah:

Italijansko posredovanje v sporu med Romunijo in Madžarsko

Madžarski tisk govori o „miru od Jadrana do Karpatov...“

Rim, 10. jan. m. Italijansko časopisje se še vedno bavi z bivanjem madžarskega zunanjega ministra Czakyja v Benetkah ter temu sestanku pripisuje največji pomen. Listi razpravljajo o vprašanjih, ki sta jih predstala madžarski in italijanski zunanji minister na tem zadnjem sestanku. Del rimskega časopisja poroča, da je grof Ciano v razgovoru s Czakyjem obširno pretresel vprašanja o Podonavju in Balkanu in vsega, kar bi utegnilo vplivati na nadaljni razvoj dogodkov v jugovzhodni Evropi.

Čprav je bilo treba pričakovati, da bo grof Czaky odpotoval iz Benetk v San Remo ter v Rim, je v zadnjem času zaradi resnosti vprašanj, ki so bila na dnevnem redu beneških razgovorov, svoj sklep spremenil, ter se vrnil takoj v Budimpešto poročati in se dalje posvetovati. Zato rimski krogi ne izključujejo možnosti, da se bo madžarski zunanji minister v najkrajšem času vrnil v Italijo. Pri tej priliki bo prinesel grof Czaky odgovor madžarske vlade na načrte italijanske vlade, ki mu jih je sporočil v Benetkah grof Ciano.

Rimski časopisi poudarjajo, da je bila najzanimivejša točka beneških razgovorov vprašanje madžarsko-romunskih odnosov. V Rimu poudarjajo, da je osvetlitev položaja in pomiritev napetosti v Podonavju skupna dolžnost Madžarske in Romunije. Italija je pripravljena zastaviti ves svoj vpliv za doseganje boljših odnosov med Romunijo in Madžarsko. S tem namenom je Italija stavila celo vrsto predlogov. Grof Ciano je, kakor se zdi, natančno obravnaval pogoje pod katerimi bi Italija odstopila vsa nasprotja med Romunijo in Madžarsko.

Glede novih meja Madžarske s Sovjetsko Rusijo, madžarski krogi v Rimu poudarjajo, da so odnosi med Madžarsko in Sovjetsko Rusijo bili dozdaj redni. Čeprav beneški sestanki niso prinesli nobenih novih momentov, so v Rimu vendar prepričani, da bo imel za posledico mnogo večjo delavnost pri delu za ureditve razmer v Podonavju.

Budimpešta, 10. jan. a. Zunanji minister grof Czaky se je včeraj ob desetih vrnil iz Italije. Ob sprejemu na postaji je izjavil, da Italija in Madžarska nadaljujeta z delom za popoln mir in da upata, da bo to delo kronano z uspehom.

Svedske priprave na vojno

Stockholm, 10. januarja. o. Švedski parlament je izglasoval na včerajšnji izredni seji varnostne ukrepe za primer vojne. Izglasovan je bil med drugim zakon, ki daje švedski vladi pooblastilo glede pobiranja špijonaže in sabotaže, da uvede cenzuro pošte in brzojava in da brez sodnega pooblastila zapre sumljive osebe do 30 dni. Izglasovanje so bile tudi nekatere gospodarske uredbe, ki določajo omejitve izvoza zlata in tujih valut.

Leto 1940 in zmaga

Edinburg, 10. januarja. AA. (Reuter.) Angleški minister za delo Brown je imel sredi govora, v katerem je orisal potek sedanjih vojn ter povabil angleško ljudstvo, naj žrtvuje čim več za obrambo države. Brown je med drugim dejal, da bodo po njegovem mnenju letos nastali dogodki, ki bodo odločili o vojnem izidu. Mogoče ti dogodki ne bodo pomenili popolne zmage v letu 1940, vendar pa bodo osnova za zmago.

Pomemben govor angleškega ministrskega predsednika:

Usoda človeštva je odvisna od angleške in francoske zmage nad Nemčijo

London, 10. januarja. o. Predsednik angleške vlade je včeraj imel v Mansion Houseu dolg govor o sedanjih vojni in v njem med drugim izjavil:

Anglija je sprejela nase žrtve nove vojne v zavesti, da je treba onemogočiti za vedno nemško napadalo politiko. Do sedaj je prišlo do hudega vojskovanja v zraku, ki je pa samo uvod v glavno bitko. Edino na morju divja vojna v vsem obsegu. Uspeh pomorske vojne je za Anglijo in Francijo zadovoljiv, ker so nemške ladje izgubile s svetovnih morij. Nemškega brodovlja je bilo potopljeno ali zajetega od začetka vojne 228.000 ton. Ostalo brodovlje je v nevarnih pristaniščih ali pa zaprt v Baltičnem morju. Angleška mornarica je izgubila samo 180.000 ton, manj kakor en odstotek svoje sile, če od izgub odštejemo nadomestilo, ki so ga Angleži dobili z zaplenjenimi nemškimi ladjami. Poraz nemške križarke »Admiral von Spee« predstavlja enega najlepših uspehov v angleški pomorski zgodovini. Z njim je nemški pomorski ugled zelo padel.

Pomorski pritisk na Nemčijo povzroča nemškemu gospodarstvu vedno večjo škodo, o čemer pričajo božični govori nemških voditeljev. Nemčija je s surovo silo uničila Poljsko in za svoje namene gospodarsko izkoriščala Poljake in Čeha.

Nemška zaveznica Rusija je napadla Finsko. Nemčija ji je dala zgled. Finska se bori za svobodo in pravico kakor Anglija. Angleška pomoč Finski ne bo ostala samo prazna obljuba.

Takoj po prihodu je minister obširno poročal o posvetovanjih v Benetkah predsedniku vlade in regentu Hortyju.

Ves madžarski tisk obsežno razpravlja o uspehih beneškega sestanka in pravi, da je geslo Madžarske: mir od Jadrana do Karpatov.

V zvezi z Jugoslavijo in z razmerjem med njo ter Madžarsko, listi poudarjajo nedavne

izjave jugoslovanskega prometnega ministra Beslića v Subotici. Minister je govoril o zahtevah madžarske manjšine v Jugoslaviji in dejal, da bo jugoslovanska vlada upoštevala ter izpolnila vse upravičene jezikovne, kulturne in politične zahteve madžarske manjšine in storila vse, da se jugoslovanski Madžari ne bodo imeli vzroka pritoževati.

Ogromen finski vojni plen v zmagi pri Raati

Finci so dobili zdaj v roke tudi „skrivnostno“ sovjetsko orožje - tank na saneh

Helsinki, 10. jan. o. Uradno poročilo finskega vrhovnega poveljstva od sredi pravi: Včeraj je na vseh delih bojišča vladalo precejšnje zatišje. Na ozemlju pri Raati in Salli so finske čete nadaljevale čiščenje.

V bitki pri Suomusalmissu so Finci prvič dobili v roke novo sovjetsko orožje: tank na saneh. Pravi, da je to vrste tank tisto »skrivnostno« orožje, s katerim so Rusi grozili Fincem. Te motorizirane sani imajo obliko torpeda, goni jih propeler, podoban letalskemu. Oborožene so z lahkim strojnimi in dosežejo na ugodnem snegu 160 km na uro. Za vojskovanje na snegu je to novo orožje dosti uspešnejše kakor tank. Finci so prvič videli te motorizirane sani na Ladoškem jezeru.

O zmagi finskih čet pri Raati poročajo naslednje podrobnosti: Sovjetska 14. divizija, ki je bila po dvodnevnih bitkah popolnoma uničena, je bila poslana kot ojačenje sovjetskimi četami, ki so nastopale pri Suomusalmissu. Sovjetska divizija je bila napadena, ko se je skrajno neprevidno spuščala na močvirnat predel, ki se razprostira 33 km južnovočno od Suomusalmissa. Finske čete so pustile sovjetsko divizijo, da je prišla na to močvirje, nato pa so jo po zavzetju mostu za sovjetskimi četami obkrožile. Sovjetske čete so se borile hrabro pri tej dvodnevnih bitkah, a jim je bilo nemoogoče, da bi se prebile. Sovjetska divizija je uničena. Ko so sovjetski vojniki videli, da je vsako nadaljnjo prizadevanje zaman, so poslali pogajalce in se udali. Ubilih je bilo čez 6000, ujetih pa 2000 vojakov ter zaplenjenega zelo veliko vojnega materiala. Finci so zaplenili razen drugega 75 strojnic, ki so bile

postavljene v zaledju te divizije in ki jih Rusi sploh še niso uporabili. Dalje je bilo zaplenjenih še 70 lahkih topov, 16 težkih topov, 14 topov za boj proti tankom in 7 vojaških kuhinj ter 1160 konj.

Finci so med bitko pri Raati ujeli 40 sovjetskih častnikov, med njimi tudi načelnika divizijskega štaba. General, ki je poveljeval sovjetski diviziji, je padel v bližini Pilojeve.

Predsednik finske republike Kallio je včeraj sprejel tuje častnike ter imel pri tej priliki krajši nagovor in dejal:

»Sovjetska Rusija se ne vojskuje samo proti naši vojski, kakor je to v navadi, marveč pošilja vsak dan nad naše ozemlje svoja letala, ki uničujejo hiše in ubijajo civilno prebivalstvo. Zaradi naših uspešnih ukrepov so civilne izgube k sreči majhne, toda vseeno strašne.

V enem mesecu je bilo ubitih 284, hudo ranjenih 269, manj ranjenih pa 200 civilnih oseb. V prvem mesecu vojne smo sestrelili 170 sovražnih letal s posadko vred. Naša protiletalska obramba se je zelo izpopolnila s številnim protiletalskim orožjem, ki smo ga dobili v bojih od Rusov.«

Moskva, 10. jan. AA. Agencija Tass objavlja poročilo leningradkega vojnega okrožja, ki pravi, da so se 9. januarja vodile borbe med finko in sovjetsko pehoto pri Uhti in da so se morale sovjetske čete umakniti več kilometrov vzhodno od Suomusalmissa. Operacije patrulj na tem odseku pri Repoli in Petrozavodsku so se nadaljevale. Na Karelijski ozini je streljalo topništvo.

Poveljnik nemške vojne mornarice govori o moči nemškega orožja

Berlin, 10. januarja. o. Glavni poveljnik nemške mornarice admiral Raeder je obiskal včeraj ladjedelnice v Kielu in Wilhelmshafenu. Raeder je imel ob tej priliki zbranim delavcem govor, v katerem je poudaril veliko vlogo nemške mornarice v dosedanjih vojni. Hitlerjeva zasluga je, da je bil nemški meč skovan pravočasno, t. j. takrat, ko sta zahodni velesili že nameravali napasti Nemčijo, ki je bila zaradi versajškega diktata še oslabiljena. Toda sedaj je postal nemški meč orožje, ki nosi smrt sovražniku. Nemške ladjedelnice so na višini in popolnoma zadovoljivo izpolnjujejo nalogo, ki jim je zaupana. Zadnja leta, posebno pa pred sedanjim vojni, je nemška mornarica bila izpopolnjena tako, da je popolnoma sposobna v sedanjih vojni sodelovati z ostalimi enicami nemške armade. Nemški mornarji in nemški delavci so postali tovariši in čim več ladij bodo izdelale ladjedelnice, tem ostrejši bo nemški meč. Sovražnik v sedanjih vojni ne bo mogel škodovati Nemčiji, ker se boji našega preostrega meča ter poskuša zaradi tega napraviti razdor, da bi bili slabši. Toda to se mu ne bo posrečilo. Nemčija, ki ima čez 80 milijon

nov prebivalcev, je ustvarila močno vojsko. Nemška vojska je močnejša in boljše ko nasprotnikova ter je zaradi tega tudi naša zmaga zagotovljena. Sovražniki imajo namen združiti Nemčijo. Sovražniki ne gredo toliko proti nemški državi, kolikor proti samemu nemškemu narodu. Toda nemški vojni cilj je zavarovati bodočnost potomcem. Nemška želja je, da bi naši otroci lahko živeli in delali na tem svetu, na katerem mora zavladati pravica, tako da bi lahko vsak narod živel po svojih sposobnostih. Nemci se zdaj borijo za svoje pravice ter bodo v tej vojni zmagali. Ta rod mora pred zgodovino pokazati, da je imel moč ustvariti zdravo osnovo za obstanek nemškega naroda.

Nove žrtve pomorskih min

London, 10. jan. o. Nove žrtve min sta bili ladiji: holandski parnik »Reuda«, ki se je potopil pri Scheldemündung; posadka je rešena, in angleški 10.000 tonski parnik »Don Barkroze« na južno-vzhodni strani angleške obale, ko je bil namenjen v Južno Afriko. Ubilo je tri osebe, med njimi poveljnika, ki se je s poveljniškega mosta ranjen podal v svojo kabino po ladijske papirje in mrtev obležal pred vrati. 48 potnikov in 150 mož posadke je rešila druga angleška ladija, ki je tačas bila v bližini ponorečene ladije. Pod zaščito megle so včeraj napadli nemški letalci eno angleško in dve danski trgovski ladiji. Obsuli so jih z bombami in potopili angleško 689-tonsko ladijo »Govrie«, dansko 2369-tonsko »Ivan Kondrup« in dansko 955-tonsko ladijo »Feddye«. Vsi člani posadke teh treh ladij so bili rešeni, izvzemši enega na ladiji »Feddye«, ki je bil pri eksploziji ubit.

Posveti angleškega mornariškega ministra s francoskimi voditelji

Pariz, 10. januarja. o. Angleški mornariški minister je pred odhodom iz Francije imel daljši sestanek s poveljnikom angleških čet generalom Gorthom. Churchill je imel važne razgovore tudi s člani francoske vlade ter vrhovnim poveljnikom zavezniških čet generalom Gamelinom. Churchillovo potovanje v Francijo ni bilo nadzorovano, temveč je imelo edino namen, osebno pogovoriti se s francoskimi vojaškimi in političnimi voditelji.

Vrnitev ministra dr. Kreka v Beograd

Ljubljana, 10. januarja. o. Gradbeni minister dr. Miha Krek, ki je pravoslavni božič prebil na Bledu, je danes odpotoval v Beograd.

Naročajte Slovenski dom!

Vesti 10. januarja

V Francijo so prispele prve angleške kolonialne čete. Ta vest je bila sprejeta z zadovoljstvom kot dokaz imperialne solidarnosti. Turško gospodarsko odposlanstvo z generalnim tajnikom zunanjega ministrstva Menemenzoglom na čelu, je odpotovalo sredi iz Pariza.

Danski strokovnjaki so ocenili škodo, ki jo je pretrepala Danska zaradi znanega bombardiranja z angleških letal na 166.000 kron. Predsednik podporne akcije za Finsko Hoover je sporočil danes, da je bilo poslanih na Finsko novih 100.000 dolarjev pomoči. Odbor je doslej poslal Finski do pol milijona dolarjev.

Novi predsednik švicarskega sveta je v spremstvu prejšnjega predsednika Motta prisostvoval včeraj prvič seji zveznega sveta. Na seji je bilo določeno, da se bodo trgovinska pogajanja z Anglijo nadaljevala 15. t. m.

Novi angleški vojni minister Oliver Stanley še več dni ne bo mogel prevzeti svoje dolžnosti, ker je bolan in ima vročino.

40 stopinj mraza imajo te dni na Letonskem. Vse šole so morali zaradi tega zapreti.

1000 novih švedskih prostovoljcev se je včeraj prijavilo za Finsko.

Nemški politični krogi pravijo o včerajšnjem govoru angleškega ministra, da ni vseboval nič zanimivega, da je neodkritosrčen, da izraza angleško slabost in da njegovih izjav nihče ne jemlje več resno, najmanj pa Finci in Rusi.

Odstop angleškega vojnega ministra Hora Belisha razlagajo kot zmago vrhovnega poveljnika zavezniške vojske, generala Gamelina, ter angleških generalov Gorta in Ironsidea, ki zahtevajo, naj pride na francosko bojišče več angleških vojakov, da bo Francija lahko pustila domov starejše letnike, ki so potrebni v industriji in gospodarstvu.

Dejstvo, da so Nemci ustavili in zadržali italijansko orožje, namenjeno Finski, ne bo posebno utrdilo prijateljstva med Italijo in Nemčijo, sodi del holandskega tiska, ki pravi, da nemška javnost navzlic uradnemu prijateljstvu s Sovjeti Rusiji privoščijo poraze na Finskem.

Zaradi vojne so v Nemčiji letos prepovedane vse pustne prireditve, tudi slovito postovanje v Kölnu.

Včerajšnji Chamberlainov govor, ki so ga prenašale vse ameriške radijske postaje, je bil v Ameriki ugodno sprejet, posebno oni del, v katerem je dejal, da se Finska bori za iste vzore kakor zavezništvo, in da bo pomoč zavezniškim Finski stvarna in resnična.

Ameriški zunanji minister Hull je zanikal vesti, da bi bile tuje podmornice v Karibijskem morju. Ameriška vlada nima o tem nobenih obvestil ter plovba na tem morju ni v nevarnosti.

Vrhovni poveljnik nemške vojne mornarice admiral Raeder je včeraj obiskal vojne ladjedelnice v Kielu ter imel pri tej priliki govor, v katerem je poveljeval nemške uspehe na morju.

Nemške radijske postaje so začele hudo gonjo proti Turčiji in zlasti proti sedanjim turški vladi.

Francosko-angleško sodelovanje je temelj, na katerem bo po sedanjih vojni izvedena nova organizacija sveta, pravi francoski tisk, ko razlaga včerajšnji govor predsednika angleške vlade Chamberlaina.

Francoska vlada bo jutri predložila zakonski načrt, po katerem bo vsem poslancem, ki niso še javno izstopili iz razpuščenih komunističnih strank, vzeta poslanska nedotakljivost.

Za novega predsednika francoske poslanske zbornice je bil z veliko večino izvoljen dosedanjí predsednik Herriot. Podpredsedniki so: Paulin, Morin, zamorec Candace, Lamoureux, Dignac in Vallat.

Sedem francoskih komunističnih poslancev, ki so prišli na včerajšnjo sejo v vojaških uniformah, so s silo vrgli z dvorane, češ da plačanci in vohuni sovražnikov Francije ne smejo prisostvovati razpravam.

Angleški kralj Jurij VI. je včeraj sprejel odstopivšega vojnega ministra Hora Belisha in imel z njim pol ure dolg razgovor. Nato se je kralj udeležil seje svojega zasebnega sveta.

Med italijansko protikomunistično politiko in med protisovjetsko politiko Anglije in Francije je velika razlika, zakaj Italija je vedno nasprotovala boljševizmu iz načela, Anglija in Francija pa to delata iz trenutnega koristljubja — pravijo italijanski listi.

Francoski tisk veliko razpravlja o posvetih v Benetkah in pravi, da sta se Madžarska in Romunija sporazumeli za vzajemno vojaško pomoč ob napadu kake tretje države ter o tehničnem in vojaškem sodelovanju v miru.

Stalni svet Balkanske zveze se bo v začetku februarja sestal v Beogradu.

Ne bo se jim posrečilo prodreti, ker bosta Anglija in Francija proti Nemcem vrgli v boj svojo gospodarsko in vojaško moč, je govoril včeraj angleški minister za preskrbo, Burgin.

Nemško časopisje piše o odstopu dosedanjega vojnega ministra in o njegovem nasledniku Stanleyu. Prihaja do zaključka, da Nemci tudi od tega nimajo nič dobrega pričakovati.

Nemški bombniki so včeraj napadli ob vzhodni angleški obali nekaj angleških trgovskih ladij, ki so jih spremljale bojne ladje. Po nemškem poročilu so bombniki več trgovskih in spremnih ladij potopili ter se brez izgub vrnili, po angleškem uradnem poročilu pa je bila nekaj poškodovana samo ena angleška ladija, en nemški bombnik pa uničen.

Vremensko poročilo

Bled: —13, jasno, mirno, 27 cm snega, pršič jezero tu in tam zamrznjeno.

Komna: —9, oblačno, 113 cm snega, pršič.

Sv. Križ nad Jesenicami: —12, pooblačeno, 2 cm pršiča na 40 cm podlage.

Rateče-Planica: —10, jasno, vetrovno, 5 cm pršiča na 45 cm podlage, skakalnica uporabna.

Boh. Bistrica: —10, pooblačeno, mirno, 35 cm snega, pršič.

Valvazorjev dom: —16, jasno, 10 cm pršiča na 20 cm podlage.

Radovljica: —15, jasno, mirno, 27 cm snega, pršič, drsališče uporabno.

V frančiškanski dvorani se je predstavilo „Gledališče mladih“

Georg Büchner: „Vojček“

V Frančiškanski dvorani nas je skupina nadarjenih igralcev, ki si je nadela naslov »Gledališče mladih«, seznanila z odrskim gledanjem in oblikovanjem, kakor ga je bil na vseh umetnostnih področjih izrazil ekspresionizem, ki je pred časom nastopil kot nujna reakcija na okostenela, šablonizirana gledanja in sloge. Gibanje je skrajša z močnim uspehom obšlo svojo pot po svetu, v gledališču pa se je zlasti uveljavilo po ruskih in evropskih odrih z egido »osvobodjenega — razrešenega teatra«. K nam so ga prav v zadnjih časih ne samo kot zanimiv in poučen eksperiment kakor sprva, ampak kot resen oblikovalni nazor in program, zanesli mladi ljudje, ki so študirali v Pragi. Med te mlade ljudi spada tudi Zvonimir Sintič, ki je snovil s svojo skupino izvedel Büchnerjevega »Vojčka«.

Nobenega dvoma ni, da so »dehabilitacija« igralskega prostora, »opustošenje« odnosno »osiromašenje« scene in iz njeju za režiserja kot za gledalca nujno izvirajoča pritegnitev iluzionističnega momenta po prenatrpanih, pa hkrati v vse strani se izgublajočih prizoriščih, kjer so se igralci motali, lovili kakor zablodili in razbijali enotnost učinka pri razvoju dogajanja — pomenila blagodejno, skoraj revolucionarno novost. Slog, za katerim je to gibanje težilo, je osredil gledalca pozornost na majhen prostor, priskrbel mu je možnost za koncentracijo. Z apartnim nagibanjem, obračanjem, dviganjem in nihanjem igralске ploške se mu je posrečilo ustvariti vsakokrat po važnosti odgovarjajoče diferencirane igralске skupine, hkrati pa je, ker se je, kolikor se je le dalo, izogibal dotedaj neizogibnih scenskih rekvizitov, dosegel, da je gledalec usmeril vse svoje dojemanje v prvi vrsti govorniki besedi, poteku odnošajev med ljudmi ter iz podob, kakor mu jih je po živi besedi barvalo čustvo, nekako podzavestno proiciral ven, v prostor izven igralne ploške, notranjemu doživetju ustrezajoče scenične možnosti. Sam gledalec je, sledeč doživetju, na ta način predimenzional v vse stvarno, kar je gledal, ter scenični skelet podzavestno okrasil s skrivno snujočo močjo domišljije, kakor mu jo je vzbujalo razvijajoče se in rastoče doživljanje. S pritegnitvijo spretnega izražanja svetlobnih efektov, ki so v važni meri pomagali ustvarjati nastojenja ter z drugimi pomožnimi sredstvi — glasba, radio, film — pa so pristaši tega oblikovanja hoteli še izdatneje pomagati gledalcu doživljanjski sposobnosti. Z izborom najmočnejših odstavkov, ki naj bi v močno številnih, efekt-nih scenah učinkovali kot udarci kladiva, pa so poskusili hkrati doseči v dogajanju neke vrste odmerjenost, ritem — in razbremeniti gledalčovo koncentracijo, tako da bi bila za doživljanje slednje scene lahko čim intenzivnejša, ker bi bil duh spočit. Da pa se ne bi izgubljala neprekinjenost dogajanja, so odmore med scenami izpolnili s primerno glasbo. Prav pri teh sekundarnih, spremljevalnih igriških komponentah, pa se je pokazalo, da so to heterogeni elementi, ki hkrati z razbitjem dramske snovi (mnogoča scen) trgajo pri gledalcu kontinuiteto doživljanja, sproti zabrisavajo nastojenja in emocije ter učinkujejo odtujajoče, namesto da bi družili, pojasnjevali ter snov približevali duhu in srcu.

»Osvobodeno gledališče« je brez dvoma prineslo zdrav, svež preprič v šaro šablonizirane, oficijelne teatrstva. Pometlo je navlako košate kulisarije, zblžalo igralce kot akterje v istem dogajanju ter gledalce prisililo k močnejši koncentraciji, ko jim je pozornost odtrgalo od kulis ter jo mesto na prostranstvo scene, kjer se je prej izgubljala, usmerili na skromno igralno ploškev, s katere pa so ostale smeri in pota v brezskrajni, na vseh možnostih bogati prostor, za notranje oko, za polet duha.

Te vrste odrsko oblikovanje pa seveda zahteva od gledalcev kakor tudi od igralcev nadpovprečnih oblikovalnih in dojemalnih sposobnosti — zato nikdar ne bo postalo popularno. Duhovne oči le rabijo izdatne podpore v prizorišču, kakor ga poznajo telesne oči iz empirije v vsakdanjem življenju. Samo po sebi se splošno prav gotovo ne bo za trajno uveljavilo — vendar pa je opravilo vsega priznanja vredno delo, saj je dalo nešteto novih, odličnih pobud ter svoječasno — ponekod še vedno aktualno — stagnacijo ukinilo s svežim duhom. Skupina režiserja Sintiča je pokazala s svojim umetniškim prizadevanjem in uspehom, da gledališče jemlje izredno vestno in resno. Največje pohvale je vreden ta mladi idealizem. Njegova režija je kljub temu, da je pri njej

operiral z nekaterimi pomagali, ki so učinek dramskega dela na gledalca manjšala (Pathe-Baby, nenehna glasba), žela v nekih scenah izreden efekt. Na ven močno razgibane, notranje dinamične in žive so se odlikovale pogosto tudi po izredni slikovitosti. Škoda le, da je v nekih scenah preveč popustil brzde zanesenosti in viharosti, tako da so učinkovale v smislu pretiranega »sturmunddrangovstva«. Dobre igralске moči je imel zlasti v Raztresnu, Čepnovi, Trečevi in Blancu, pa tudi ostali so izpolnili naloge po svojih najboljših močeh, pogosto nad gladino povprečnega diletantstva. Občinstvo proti kraju ni štedilo s priznanjem, odhajalo pa je od predstave nekako začudeno, kakor vselej, kadar gleda kaj nejasnega in nenavadnega, ob čemer se je prvic težko ogreti.

Izpred celjskega okrožnega sodišča

Uboj v Kristanvrhu

O tragičnem dogodku dne 28. novembra pri Tramsakovih smo že poročali. Včeraj dopoldne se je zagovarjal pred celjskim sodiščem 49letni posestnik Drozg Jurij iz Kristanvrha pri St. Petru na Medvedovem selu. Teža usodnega dne je v prepiru Drozg udaril 73letnega starčka v hlevu z železno grabljo po glavi, da je ta čez nekaj dni umrl v celjski bolnišnici. Do nesreče je prišlo takole: Tramsakovi so grablji listje v gozdu; stari Tramsak se je vrnil domov in mudil v hlevu, da bi napregel voz. Tedaj je vetopil v hlev njegov soed Drozg in začel siliti vanj, naj mu vendar plača 1.100 din preostale kupnine za vole, ki jih je kupil Čakš Jože in za katero kupnino je jamčil tudi Tramsak Peter. Med osedomu pa je nastal prepri, da sta se začela prerivati po hlevu. Tramsak je zagrabil grabljo, katero pa mu je izvil iz rok Drozg in ga udaril z njo po glavi.

Drozg je pred sodiščem priznal dejanje in prosil milostne sodbe. Lma le majhno posestevico, 4 johe veliko, in mora skrbeti za družino. Sodišče ga je obsodilo na tri leta robije, na izgubo častnih državljskih pravic za dobo treh let in na povračilo stroškov pogreba 2.343 din. Drozg je sprejel kazni, vložil pa je priziv proti previsoki odmeri povračila pogrebnih stroškov. Ganiljiv je bil prizor, ko sta se objela v sodni dvorani jokajoča žena in obsojeni mož. Drozga so pazniki odvedli v zapore okrožnega sodišča.

Svojemu tovarišu uničil dar govora

Ni manj tragičen dogodek je obravnavalo okrožno sodišče v Celju iz Sv. Miklavža pri Smarju. Dne 28. novembra, toraj isti dan kot v Kristanvrhu, se je odigrala žalostna pri Sv. Miklavžu. Teža dne sta delala na oživi pri Kravčarjevi Mariji v Korpulah Jecel Franc in 25letni Mampfer Fridrik. Popoldne sta dobila južno in za plačo hruševce. Po končanem delu je gospodinja izplačala Gamparju 7 din napitnine, Jecelu pa 50 din. Ko sta šla oba domov, je med potjo začel Jecel trditi, da je pozabil ali pa izgubil robec z denarjem vred blizu Kravčarjeve hiše. Šla sta nazaj in iskala denar. Jecel se je začel jeziti in celo dolžiti Gamparja, da mu je on izmaknil denar. Prišlo je do prepira in do pretepa, Jecel je v razburjenosti udaril Gamparja z bičem, kar je Gamparja tako raztogotilo, da je pobral na cesti težak kamen in ga zalučal Jecelu v glavo. Jecel je dobil težko poškodbo na glavi in je zaradi tega izgubil dar govora. Zaradi tega danes ni mogel nastopiti kot priča.

Sodišče je obsodilo Gamparja na eno leto strogega zapora in na izgubo častnih državljskih pravic za dobo dveh let.

Tombolske karte sta ponarejala

Gasilci v Šoštanju so meseca maja priredili tombolo. Na njej sta bila navzoča tudi 20letni Lorger Franc in 23letni Kaligaro Ivan. Ob priliki sklicevanja za drugi glavni dobiček, moško kolo v vrednosti din 1000, je Lorger Franc napelil izklicane številke na tombolsko karto in jo izročil Kaligaru Ivanu, da bi jo nesel komisiji. Kaligaro pa je opazil, da je karta ponarejena in jo je izročil Venišniku Rajku, da jo je ta izročil komisiji. Finančni preglednik je takoj opazil, da je karta ponarejena. Prejel je Venišnika, ki pa mu je takoj izdal, kje je karto dobil.

Ljubljana od včera do danes

Včeraj je po malem snežilo do zgodnjega popoldneva, potem pa je prenehalo in zvečer so se celo pokazale zvezde. Ponoči je pihala mrzla burja, davi pa začuda ni bilo posebnega mraza. Od včera ni padla temperatura dalj od petih stopinj pod ničlo. Tudi davi ob sedmih je je bilo toliko. Ko se je danes dodobra zdanilo, je veter nekoliko ponehal, zato pa so se prav kmalu začele izpod sivega, nizkega neba vsipati drobne snežinke — pa ne preveč goste, le bolj za »okras«. Ne kaže, da bi začelo kaj močnejše snežiti.

Štiri ponesrečence so sprejeli

Postavi pa se naša bolnišnica s številom pacientov na leto! Tudi v Novem letu, v letu 1940, po številu bolnikov ne bomo prav nič ostali za prejšnjimi leti — in če bo šlo tako naprej, kakor se je zdaj pričelo, potem bomo nemara letos spet postoliki absolutni rekord v sprejemanju bolnikov! Kaj pa mislite! Dozdaj je prišlo od Novega leta naprej v našo bolnišnico po pomoč le nekaj manj kakor en cel tisoč bolnikov!

Včeraj so pripeljali reševalci v bolnišnico štiri nove ponesrečence.

Šivilja iz Ljubljane, Olga Gruden, je padla tako nesrečno, da si je zlomila nogo.

Konj je udaril v trebuh Jožeta Hiteja, posestnika z Iga pri Ljubljani.

Nič kaj dobro se ni počutila trgovska pomočnica iz Ljubljane, Zabukovec Angela. Zobje je bolel in se glava povrh, pa je vzela, da bi laže zaspala, nekaj uspalnih praškov. Da bi pa ti praški zanesljiveje zalegli, jih je vzela nekaj več. S tako rečjo pa se ni za šaliti. Postalo ji je slabo

in reševalci so jo morali prepeljati v ljubljansko bolnišnico.

Šivanko si je po nerodnosti zabodel v stegno Miroslav Hauptman, sin banovinskega dnevnika v Ljubljani.

Nekaj podatkov z OUZD-a

Povprečno število v novembru 1939 zavarovanega delavstva je znašalo 100.740 oseb. V primeri z letom 1938 je članstvo OUZD-a znašalo za — 1084 oseb, in sicer predvsem v sledečih industrijah: V gozdno-žagarski industriji za 928 oseb, pri stavbarstvu za 500 oseb, v industriji hrane in pijače za 338 oseb, pri gospodinjstvu za 303 osebe itd. itd. Pomembnejši konjunktorni napredek zaposlenosti so pa izkazale sledeče industrije: gradnje železnic, cest in vodnih zgradb (javna dela) — 1149 oseb, javni promet — 531 oseb, trgovina — 273 oseb, kovinski industrija — 247 oseb itd. itd.

V sezijskem pogledu je pa celokupno povprečno članstvo naraslo za — 1883 zavarovancev. Posebno viden je ta sezijski prirast v sledečih industrijah: V gozdno-žagarski industriji za — 614 oseb, v kovinski industriji za — 279 oseb, v oblačilni industriji za — 270 oseb, pri gradnjah železnic, cest in vodnih zgradb za — 246 oseb itd. — Pomembnejše je pa nazadovala zaposlenost le pri stavbarstvu, in sicer za — 351 oseb.

Podrobnejši pregled razvoja posameznih industrij v konjunktornem in sezijskem pogledu daje sledeča tabela:

Eksplodizija v Medveščkovi vili v Celju

Celje, 9. januarja.

Družino pisarniškega ravnatelja g. Medveška na Hribu sv. Jožefa v Celju je zadela nenavadna nesreča. Postala bi skoraj usodna za 44letno gospo Tatjano Medvešček in njenega sina. Pri Medveškovih so rabili voščilo za čiščenje parketnih tal. Voščilo je zmrznilo, zato so položili škatljico z voščilom na vroč štedilnik, da bi se odtalilo. Gorljive snovi v škatljici pa so se vzele in ko je gospodinja hotela potegniti škatljico s štedilnika, je ta eksplodirala s tako močjo, da so popokale vse šipe na oknih v kuhinji in tudi v sobi služkinje. Pri tem se je voščilo razlilo po tleh in v kuhinji je nastal ogenj, ki se je hitro širil in zajel tudi gospo Tatjano, da je dobila težke opekline na obeh rokah in nogah ter po obrazu. S telesa si je strgala že gorečo obleko in se rešila. Klicanje na pomoč je slišal delavec Golež, uslužben pri tvrdki Strupi v Celju; pritekel je v kuhinjo in rešil sina, katerega je zavil v svojo suknjo. Ogenj je zajel domačega psa, da je zgorel in poginil. Požar so kmalu omejili, gospodinja pa prepeljala v celjsko bolnišnico.

Celjske novice

Lepa prošnja naši radijski postaji. Popolnoma razumemo, da hoče vsakdo, ki pride pred mikrofona, povedati svojim domačim, na kako imenitnem mestu se nahaja. Zato razumemo, da postanejo vsi člani in članice zbora pri nedeljski službi božji ob odmorih kar solisti, da jih spoznajo domači vsaj po kašljanju. Čeravno to popolnoma razumemo, se nam vendar zdi prenos službe božje za take pojave kaj malo primeren, in prosimo radio postajo, naj ukrene kaj, da se bo bolje čulo mašnikovo petje, da pa bo solo kašljanje pevec medtem izpadlo. Lepo prosimo, ker vemo, da bo to v čast tako bogoslužju kakor tudi slovenski radijski postaji sami.

Hrvatski brivski pomočniki so izročili predsednika Združenja brivcev in frizerjev v Celju g. Avgusta Tačka zaradi izjave, priobčene v »Večernik«, odvnetiku. Verjetno bo prišlo do tožbe, Gre za nacionalnost in očitanje z ene kakor druge strani.

Dvojna nesreča je zadela 30letnega Bornika Karla iz Oplotnice. Pri smučanju se je težko poškodoval. Ko so ga hoteli peljati v vozov v bolnišnico, so se konji splašili in zdvijali. Pri tem je Bornik padel pod voz, kolesa so šla čezenj in mu prizadejala težke poškodbe po telesu. Bornikarja so pripeljali v celjsko bolnišnico.

Sodišče je oba obsodilo pogojno na tri mesece zapora.

Vse obtožbe je zagovarjal celjski odvetnik g. dr. Anton Ogrizek.

Iz veselja so v sokolskem domu streljali po ljudeh

Celje, 9. januarja.

V dvorani Sokolskega adoma na Polzeli so priredili veselico. Okrog ene ponoči je nastalo na veselici tako živahno razpoloženje, da je začel iz veselja streljati s pištolo pištolo tovarniški delavec Matija Tamše. To je navdušilo tudi nekega Antona Paveliča iz Celja, da je potegnil samokres in ustrelil v strop, s katerega je padel omet na veselo goste, da so se razburili, planili proti strelcu ter mu hoteli iztrgati samokres. Pri tem pa je Pavelič ustrelil s samokresom gostilničarja Franca Orešnika iz Polzele in učitelja Fredinanda Skoka iz Klenovnika pri Krškem. Kroglja je zadela Orešnika in mu obšla v desnem rebrenem košu, Skoka pa ranila na roki. Gostje so planili na Paveliča, ga podrla na tla ter ga neusmiljeno pretepeli. Pavelič je dobil 4 cm dolgo rano na glavi, napadalcu pa so mu s čerlji prizadejali še težke podplube po prsih. Strelca sta pri zaslišanju izpovedala, da sta streljala iz veselja, do nesreče pa je prišlo po nesrečnem naključju. Tako je končala veselica v Sokolskem domu na Polzeli.

„Z avtom po drva“

Studenc pri Grosupljem, 9. januarja.

Nastopila je kaj mrzla zima. Kdor se je je bal, si je, če si je le mogel, preskrbel drva za zimo, kdor pa si jih ni mogel, ta mora pa zdaj v teh mrzlih dneh stikati z njimi. Ni prav prijetno gledati iz mrzle sobe poleg snežink in poslušati, kakor zavija burja okrog oglov.

Velike obcestne skladovalnice drv so izginile. Izginile z vozovi in tovornimi avtomobili. Tako veliko skladovalnico je imel tudi posestnik Trontelj iz Studenca pri St. Juriju. Prodajal je drva nekemu trgovcu v Kranju, le da še niso bile izplačane.

Zadnje dni jih je začel nalagati neki tovarni avto. Trontelj je pač menil, da jih nalaga njegov trgovec. Ko jih je nakladal že četrtili, se je jel Trontelj zanimati, češ, kako to, da ni od gospodarja nikakega obvestila. Šofer mu je dejal, da ga gospodar čaka na Skofljici in da mu je naročil, naj pride Trontelj na Skofljico v gostilno, kjer se nahaja.

Trontelj je sedel v avto in se odpeljal s šoferjem. Na Skofljici je šofer res ustavljal in pokazal gostilno, kjer naj bi bil gospodar; sam pa mora popraviti motor, zato ne gre z njim ter bo kar zunaj počakal gospodarja.

Kakor hitro je stopil Trontelj v gostilno, jo je šofer odkuril. Nemalo je bil Trontelj presenečen, ko je videl, da je ob 42 kub. metrov drv. Trgovec iz Kranja ga je namreč obvestil, da do sedaj še ni prišel njegov avto niti enkrat po drva. Stvar je prijavil orožnikom, ki marljivo zasledujejo lažnivega šoferja.

Premolknil je, iz glasu mu je zvenela žalost.

»Rocky je vprašal: »Kaj hočete torej od mene?« Hočem, da bi mislili, da si zadnji trenutek odpovedal, da si postal elabiti, živogovec, bojazljivec. Hočem, da bi te začeli zaničevati...«

Rocky se je temno ozrl vanj: »Človek, ali veš, kaj zahtevaš?« »Vem,« je trdno dejal duhovnik. »Zato sem prišel k tebi. Ti moraš pomagati, da ta bodo začeli zaničevati. Ti sam...«

V celici je zdaj zavladala mračna, strašna tišina. V Rockyju se je začel boj, kakršnega v vsem svojem življenju ni poznal.

To kar je Jerry zahteval od njega, je presegalo njegove moči. Edino, kar mu je zdaj po obsodbi ostalo, je bilo to, da bo držal do zadnjega trenutka, kakor se je bil zavzel. Če je živel ničvedno, je bilo prav, da bi vsaj umrl spodobno.

Ali naj se zdaj v poslednjih trenutkih življenja odreče vsemu, kar je dozdaj držal? Da bi po vsem tem, kar se je bilo zgodilo tiste dni po prvih strelah v drogeriji, hotel vzeti slovo s pečatom bojazljivca. Da bi...?

Ni mogel misliti. Pred nekaj trenutki bi se ne bil za nič na svetu domislil, da je taka zahteva možna. Zdela se mu je nečloveška, grozna, nesprejemljiva.

Te trenutke, ko se je sam pri sebi boril s prijateljevo zahtevo, je čisto zbledel. Lekal je po celici česa, kjer bi lahko ustavljal pogled. Nazadnje je obstal pri uri in skušal iz nje dobiti kako misel ali odgovor ali rešitev, ali karkoli. Toda nenadno je opazil, da se kazalci pomikajo vedno hitreje, da skoraj drve, kakor da se jim mudi...?

Mudi Kam? Proti uri njegove smrti...

Angeli garjevih lic

Roman s slikami

59

Nenadno ga je preblenila ta misel z vso svojo zgoščeno strahoto. Da, tekli so zadnji trenutki. Vsaka sekunda ga je nezadržno, neizprosno neela proti zadnji uri.

Pogled mu je zbežal naprej, obupan, nemiren, splaščen kakor žival v pasti. Ni mogel z njim nikamor razen k prijatelju, ki je bil v tej strašni samotni edino, kar ga je vezalo z življenjem.

In pri prijatelju ga ni čakalo nič drugega kakor nemogoča zahteva.

Vse, kar je doživel od onih ur straljanja dalje, pri razpravah in v ječi, ga ni moglo zlomiti ali vreči iz njegovega smehljajočega se mira. Ti trenutki, ko je iskal, kaj bi dejal prijatelju, so ga strli.

Kolena so mu začela drhteti. Duhovnik je stal pred njim s predirnimi, čakačnim pogledom, podoben vprašanju iz večnosti. Ni mogel vzdržati tega pogleda.

Imel je rad Jerryja in Bog ve, da še nikdar ni tega tako čutil, kakor v tej uri samote, toda preveč je zahteval od njega.

Čez dolgo je izječal iz sebe: »Preveč zahtevaš od mene, Jerry, preveč... Ne... ne... ne morem...«

Duhovnik ni odnehal:

»Rocky, veš za kaj gre? Zato, da ti fantje ne bodo končali tako, kakor moraš zdaj končati ti... Gre za njihovo življenje, za njihovo usodo, za njihovo dušo... Zaradi teh sem te prišel prositi sklonjenih glav

zdaj, ko si sam na tem, da boš dajal odgovor. Pozabi, da sva prijatelja, če hočeš, samo spomni se na to...«

Rocky se je obrnil stran.

Jerry je čakal besede od njega, pa je ni dobil. Potem je spregovoril potihom: »Rocky, stori mi to... Jaz ti ne morem dati nič, samo malo tolažbe, če jo hočeš... Toda poslušaj naju priča, ki ti bo to poplačala... kmalu...?«

Malce je dvignil roko in pokazal na križ, ki jima je visel nad glavo.

Tedaj se je Rocky nenadno obrnil, stisnil pesti, se estreel in napol kite in zavpil:

»Poberi se. Dovolj je pridig, če mi nimaš dati drugega, potem škoda, da sva bila kdaj prijatelja!«

Duhovnik je še vedno držal roko pokoncu in kazal z njo na križ. Potem jo je spustil odsekano, sklonil glavo in zašepetal:

»Hotel sem samo, da bi umrl s čisto vestjo, Rocky... Da ne bi pustil tu nobenega strašnega dolga... Imel sem te rad vse življenje in najbolj zdaj...«

Tedaj so zadeneli na hodniku trdi koraki. Vrata so se s hrúštem odprla, sobo so napolnili tuji, resni, strogi obrazi.

Udarila je zadnja ura...

Rocky je dvignil glavo in stopil med stražniki na hodnik, zravnal, ponosen. Ni pustil, da bi ga bili peljali šel je s trdnimi, umerenimi koraki in gledal visoko predse. Drugi so stopali za njim

Bila sta sama na pragu večnosti...

Od tu in tam

O vprašanju nadaljnje ureditve naše države prinaša prav zanimivo vest list »Moravski glasnik« v Beogradu. List pravi, da po informacijah nekaterih pokrajinskih listov iz verodostojnih virov lahko napiše, da se bo v »kratkem« začelo z nadaljnjim preurejanjem naše države. Tako bi se poleg hrvatske ustanovili še dve banovini, namreč srbska in slovenska. Banovina Srbija bi imela šest županij s sedeži v Banjaluki, Sarajevu, Skoplju, Nišu, Novem Sadu in Cetinju. Področje Belgrade bi ostalo samostojna enota. List se pristavlja, da se bo v najkrajšem času videlo, če bo tako in kdaj se bo to izpeljalo.

Pravilnik za javna dela zaradi nujne pomoči pasivnim krajem in tistim krajem, ki so trpeli zaradi poplav, je predpisal te dni ban banovine Hrvatske. Pravilnik določa, da se bodo njuna javna dela v krajih, za katere je ban odredil večje podpore, takoj začela in da bodo zaposleni le delavci iz dotičnih krajev. Načrte za javna dela bo odobrila banska oblast, medse pa se bodo izplačevala deloma v denarju, deloma pa v živilih. Največ polovico mezde smejo oblasti poravnati z največjo hrano, katero bo dobavila potem Gospodarska sloga. Delavci, ki bodo pri teh javnih delih zaposleni, ne bodo plačevali nobenih pristojbin, temveč bodo edinoletno zavarovani za primer nesreče. Toda ta prispevek bo šel na breme kredita, ki je bil za javna dela v tisti občini odobren. Javna dela se bodo začela najkasneje v enem mesecu.

O narodni pripadnosti Bunjevcev v Vojvodini se še vedno prepirajo Hrvatje in Srbi. Hrvatje trdijo, da so Bunjevci del hrvatskega naroda, kar izpodbija po svojih katoliških veri in po svojih običajih in vsemu načinu življenja. Srbi pa spet pravijo, da so se Bunjevci vedno čutili del srbskega naroda in so se v tak svoj položaj uživali in niso nikdar sami sprožili kakšne razprave o svoji narodni pripadnosti. Hrvatje od svojega stališča nečisto odjenjati, kar se najbolje vidi iz zanimanja, ki ga vodstvo hrvatskega gibanja kaže za Bunjevce. Ni ga skoro tedna, da ne bi kateri od hrvatskih ministrov obiskal Bunjevce in prireditelj raznih shodov in sestankov. Zadnje praznične dni se je tam mudil poštini minister dr. Torbar. Udeležil se je prosvetnega sestanka Subotičke Matice, kjer so voditelji Bunjevcev poudarjali svojo željo po gimnazijah in ljudskih šolah, ki bodo zagovarjale njihovi miselnosti in zahodni civilizaciji. Treba bo tudi hrvatskih učiteljev in profesorjev, da se bodo Bunjevci zares počutili kot doma. Poudarili so, da so neosnovane vse trditve, da bi bili Bunjevci Srbi. Oni se čutijo Hrvate. Da pa jih hočejo Hrvatje na vsak način pritegniti na Zagreb, pa se vidi iz odločitve dr. Matka, da je poveril ministru dr. Šimljanu skrb za potrebe Bunjevcev.

Pojasnjevalno izjavo k uvedbi državne trošarine na alkoholne pijače je podal pred nevi finančni minister dr. Jure Sutej. Minister je ovrgel opazke, da bo novi sistem državne trošarine popisišil tihotapstvo, z ugotovitvijo, da bo ravno prostje boljše, ker ne bo različnih banovinskih trošarin in se posledje ne bo izplačalo prenašati vino in žganje iz ene v drugo upravno enoto. Vsa sprememba obstoji v tem, da bo po posled trošarino pobirala državna uprava namesto banovin. Tudi pri popisovanju zaloga alkoholnih pijač ni prišlo nikjer do sporov s prizadetimi, čeprav skušajo nekateri take vesti razširjati Minister dr. Sutej je poudaril, da je bila preureditev glede trošarin v korist gospodarstva šibkejšega proizvajalca. Potrudil se bo, da bo zaščita tega sloja popolnoma uspešna. Bistvo preureditve je v tem, da so se glavna bremena prevladala na tiste, ki so gospodarsko najteži in s tem je cilj njegove finančne politike tudi dosežen.

Madžarsko stranko bi radi ustanovili v naši državi voditelji madžarske manjšine. Bivši predsednik madžarske stranke dr. Imre Varady je izjavil, da je banska oblast v Zagrebu izjavila, da bo dovolila ustanovitev madžarske stranke na evnem ozemlju in zato misli, da se bo podobno lahko izvršilo tudi v Vojvodini, kjer živi večina Madžarov. Madžari zahtevajo tudi, da dobe svoje zastopnike v davčnih odborih, med šolskimi nadzorniki in da smejo ustanoviti podobno kulturno društvo, kakor ga imajo Nemci s svojim »Kulturbundom«.

Z uvedbo kart za bencin se že bavi banska oblast v Zagrebu. Dosedanji predpisi za omejitve avtomobilskega prometa ob nedeljah in praznikih so pokazali, da prinašajo več škode kakor koristi. Zasebniki na debelo odvajajo svoja vozila, po drugi strani pa so hudo prizadeta podjetja, ki so rabila avtomobile za prevažanje blaga. Proti sedanjim predpisom pa so zlasti ljudje, ki služijo svoj kruh v avtomobilski službi. Med temi bo na stopila huda brezposelnost, če se sistem ne bo spremenil. Zato meni banska oblast, da bi bilo boljše, če bi se dosedanja prepoved vožnje o praznikih ukinita in vpeljal sistem kart tako, da bo vsak dobil odmerjeno količino bencina in ga bo smel porabljati po svoji mili volji. Da bi se pa prodaja avtomobilov spet pospešila, pa bo uvedla dvojne količine bencina za lastnike novih avtomobilov. Verjetno je, da bo nova uredba za banovino Hrvatske izdelana in uveljavljena že za drugo polovico tekočega meseca.

Pomorski obalski promet ob Jadranu je uveden spet v polnem obsegu. Ker so morali zaradi pomanjkanja premoga ukiniti nekatere pomorske zveze, so takoj nastopila oblastva in posredovala na pristojnih mestih, da so bile dostavljene v Split potrebne količine premoga. Rečeno je bilo, da bo tudi za naprej potreben premog zagotovljen in da motenj v pomorskem prometu zaradi imenovanega razloga ne bo več.

S stanjem jugoslovanskih železničarjev se bavi v zadnji številki glasila JRZ »Samouprava« prometni minister inž. Bešlić. Poudarja, da je služba železničarjev kočljiva in nevarna in da je od njihove vestne službe odvisna ne samo varnost potnikov in blaga, temveč zavisi tudi napredek in dohodki železnice. V naši državi je okrog 100.000 železničarjev. Če hoče biti država močna, mora vzgajati v teh ljudeh ljubezen do domovine. Zato je po izjavi ministra Bešlića vlada vzela v pretes gnotno in socialno stanje železničarjev in bo skušala utoriti vse, da stanje železničarjev izboljša.

Trope volkov so se pojavile v Bosni zaradi hudega mraza. Zverine nimajo več nobene hrane v gozdu in so se zato začele približevati naseljem in hlevom. V vasi Pozariću pri Sarajevu so se klatile tri trope volkov v bližini hiš. Ena tropa je vdrila v stajo in raztrgala 11 koz, druga tropa je raztrgala vola, tretja pa je napadla kmete, ki so se sekali v gozdu drva. K sreči so se kmetje znali ubraniti volkov s sekirami. Ljudstvo se proti volčji nevarnosti brani s tem, da nastavlja zastrupljeno meso.

Razne zgodbe iz sodne dvorane

Lažna ovadba - Avtomobilistova smola - Zaradi dveh kokoši

Ljubljana, 10. jan.

Življenje, drvenje in vrvenje v sodni palači se letos razvija v istem tempu ko lani osorej. Na okrajnem sodišču se vodijo hude civilne pravde. Neki dan v tem letu pa je dosegel kazenski sodnik v sobi št. 28 pravi rekord v vztrajnosti in razpravljanju. Miril je užaljene stranke, sodil je prepirljive kar od 8 tja do 17 brez prestanka in odmora. Tam v dvorani št. 79, ki je sedaj tu in tam zaradi mraza bolj zasedena od občinstva, padajo sodbe proti tatovom, vlomilcem, sleparjem in pretepačem.

Ljudje so hudobni in maščevalni, dostikrat pa ne računajo, da bodo sami padli v mreže zvitega kazenskega paragrafa. Neki Artur, ki je strojni tehnik, je skušal potegniti ljubljansko policijo. V avgustu je prijavil policijski upravi, da mu je neki Jovo Jankovič poveril 800 din in pobegnil. Pozneje, ko ga je policija trdo prišla, pa je priznal, da je ovadba izmišljena, da Jankovič sploh ne živi v Ljubljani in da si je ovadbo izmišlil le zato, da bi pridobil na času, ko ga je neka upnica trdo preganjala za plačilo dolžnih 500 din. Lepi Artur, ki mu vest tišče razni dolгови in nerealne manipulacije, je bil zaradi prestopka zoper pravosodje po § 140. k. z. obsojen na tri mesece in 15 dni strogega zaporu ter na plačilo denarne kazni 300 din ali v nadaljnjih pet dni zaporu. Ta paragraf prijemlje vse tiste grešnike, ki skušajo policijske ali druge oblasti zapeljati v zmoto in jih potegniti. Draga je taka potegavščina!

Samski uradnik Janko iz Ljubljane je velik sportnik in zlasti vnet avtomobilist. Konec julija lani se je z avtom popeljal na Ljubelj in naibž še dalje. Na ljubeljski cesti, ko se je vračal proti Trzinu, je Janko okoli 20.20 doživel veliko nesrečo, ki bi se pa lahko spremenila v katastrofo. Obtožnica mu očita, da je takrat vozil z veliko hitrostjo, z neoprežanimi lučmi in da ni dajal nobenih signalov. Tako je neprevidno vozil, da je podrl Antona Kuharja in njegovo hčerko Anico, oplazil pa Kuharjevo ženo Ano. Vsi trije so dobili le lahke telesne poškodbe. Obtožnica naglašja, da je s tem ravnanjem zakrivil prestopke po § 205. k. z. Janko je pred kazenskim sodnikom poedinec v bistvu priznal dejanje, izgovarjal pa se je, da se je nesreča primerila okoli 19 ure, ko je bilo še svetlo.

Osební promet z Nemčijo - ustavljen

Baje je to v zvezi z velikim premikanjem nemških čet

Maribor, 9. januarja.

Ze nekaj dni je ves osebni promet z Nemčijo ustavljen. Oficijsko se ta ustavev ni proglasila, praktično pa se izvršuje na ta način, da nemški konzulati pri nas ne dajejo nikomur vizuma za potovanje v nemško državo, prav tako pa nemške oblasti na drugi strani ne puste nikogar čez mejo k nam. Vlaki, ki prihajajo ali odhajajo iz Maribora v Nemčijo, so popolnoma prazni. Iz Nemčije se pripelje z njimi tu in tam kakšna zakašneli sezonski delavec. Včasih pa se s temi vlaki poleg vlakovspremnega, policijskega in carinskega osebja pripeljejo še nekateri popotniki, ki na vzbujajo tem večjo pozornost. Iz Nemčije smejo sedaj potovati

in zato ni prižgal luči in da je vozil z zmerno hitrostjo. Janko, ki je že enkrat doživel konflikt z avtomobilskim paragrafom, je bil obsojen na mesec zaporu pogojno za dve leti.

Priti zaradi tatvine dveh kokoši, vrednih 50 dinarjev, pred tri sodnike kazenskega senata na okrožnem sodišču, je tudi hudo in sitno. To je doživel oženjeni, brezposelni brivski pomočnik Vinko W., doma iz Zagorja ob Savi, stanujoč na Jesenicah. Bilo je ponoči 30. maja lani. Vinko se je naužil alkohola. Ta skušnjavec ga je zapeljal, da se je splazil v kurnik Andreja Globočnika in mu pobral dve kurici. Državni tožilec je smatral to tatvino za kvalificirano, kajti tatvina je bila izvršena ponoči in kurici sta bili odnešeni iz zaprtega kurnika. Zato je Vinko prišel pred tri resne sodnike maledga senata, da se je zagovarjal zaradi zločina vlomne tatvine. Sodikom je Vinko pravil: »Bil sem popolnoma do nezvesti vinjen Nisem vedel, kako sem prišel vkurnik in tudi ne, da sem domov v svoj kurnik prinesel dve kokoši. To mi je drugo jutro žena povedala.« Obtožnica nasprotno poudarja, da Vinko ni bil vinjen do nezvesti, ker drugače ne bi mogel kokoši prinesiti domov in bi mu same preji odrčale. Sodikni so smatrali Vinkov zločin samo za prestopke po § 166. k. z. in so ga obsodili na 300 din denarne kazni ali pet dni zaporu v primeru neizterljivosti. Vinko je bil s sodbo zadovoljen.

Se vedno živahne zemljiške kupčije

Zemljiškoprometna komisija na okrajnem sodišču je za danes dopoldne sklicana k seji, da odobri ogromen kup njej prijavljenih kupnih pogodb. Od zadnje seje 22. decembra lani do večer je bilo komisiji predloženih v odobrenje 118 kupnih pogodb za celotno kupno vrednost 7.466.063 dinarjev. Proti koncu decembra so mnogi interese za vile, hiše, parcele in posestva hiteli s sklepanjem in podpisovanjem kupnih pogodb, ker je stopila s 1. januarjem t. l. v veljavo povišana prenosna državna taksa, ki je do konca decembra znašala 4%. Sedaj je povišana na 6% kupnine. K tej taksi pride 4% banovinska in 4% občinska doklada. Od 10. decembra lani do večer je bilo komisiji prijavljenih 237 kupnih pogodb za kupno vrednost 16.234.505 din.

le tisti, ki gredo v našo državo v »interesu nemške države«. So to ali predstavniki velikih nemških gospodarskih ustanov ali pa osebe, ki prihajajo k nam po posebnem zaupnem poslu in proti katerim je vsa previdnost prav umestna. Prav tako pa dobe vizum za potovanje iz naše države v Nemčijo le tiste osebe, katerih pol je prav tako »v interesu nemške države«. Razumljivo, da si vse te ptiče na naši meji naše oblasti precej temeljito ogledajo. Vse te omejitve v osebnem prometu z Nemčijo so baje v zvezi z velikimi vojaškimi premikanji in grupacijami vojaških enot, ki jih vrši Nemčija na eni strani na ozemlju med Bruckom in Gradcem, na drugi strani pa med Celovcem in Beljakom.

Ukrepi za zatiranje sadnega škodljivca

Maribor, 9. januarja.

Kraljevska banska uprava Dravske banovine je odredila posebne zatirne ukrepe, da se zatire San-Josejev kapar, ki je največji škodljivec sadnega drevoja in ki se je pojavil tudi v območju mesta Maribora.

V smislu predmetne odredbe banske uprave mora mestna občina sestaviti seznam vseh sadjarjev v njenem območju z navedbo njih rodbinskih, premoženjskih in pridobitnih razmer.

Mestno poglavarstvo v Mariboru vabi vse sadjarje, da gredo na roko oblastvenim organom, ki bodo opravljali zadevne poizvedbe v izvajanju odredbe banske uprave.

Besedilo odredbe je razvidno iz razgleda na uradni deski mestnega glavarstva.

Murska Sobota

Gasilec v Tišini. Pred kratkim je gasilska četa v Tišini kupila novo gasilsko zastavo, katero so blagoslovili v tišinski cerkvi. Blagoslovitvi je prisostvovalo večje število gasilcev iz okoliških gasilskih čet. Po blagoslovitvi je imel dekan gosp. Krantz govor. Nato je bila slavnostna seja uprave gasilske čete, kateri so prisostvovali tudi ostali gasilščniki in predstavniki gasilstva v Prekmurju.

Sv. Sebeščan. Na praznik sv. Treh kraljev je bila v farni cerkvi blagoslovljena nova slikarija. Blagoslovitve je opravil dekan g. Krantz. Slikarija je delo prekmurskega mladega in mnogo obetajočega umetnika g. Karla Jakoba in predstavlja sv. Rafaela, zaščitnika sezonskih delavcev.

Knjižnica v Delavskem domu. Na posredovanje podružnice ZZZ v Murski Soboti je Delavska zbornica v Ljubljani odprla v Murski Soboti knjižnico. Knjižnica ima lepo izbiro knjig, ki se bo sčasoma še povečala. Knjižnica je javna in se nahaja v Delavskem domu. Odprta je vsak torek in petek od 16-18.

Razburjenje zaradi požara. Na Radgonski cesti v Murski Soboti je pri Josipu Balažiču nastal ogenj. Vnelo se je žaganje, ki je obdajalo električno črpalko. Dvignil se je gost dim in povzročil pri stanovaleh precejšnje razburjenje. K sreči pa so ogenj takoj pogasili in ni bilo nobene škode.

Mraz noče popustiti. Prekmurju sneg ni preveč naklonjen in redkokdaj zapade visok sneg. Največkrat ga pade le toliko, da zemljo dobro pobeli in zaradi tega smučarski sport nima posebne bodočnosti v Prekmurju, tembolj pa je razvito kolesarstvo, ki ne prestane niti pozimi. Kolesa so vedno na cesti poletni in pozimi, pa tudi v najhujšem mrazu. Kljub tanki snežni odeji pa mraz prav nič ne prizanaša Prekmurju. Letošnja zima je precej huda in jo primerjajo zimi 1929-30, kar potrjujejo tudi metereološki podatki. Do sedaj je bil najmrzlejši dan 28. december, ko je živo srebro zdrknilo na -22.1. Nato je mraz malo popustil, vendar je toploter še nekaj dni pokazal okrog -18 do -20 stopinj Celzija. Po novem letu je bilo že malo boljše, ko je nenadoma v ponedeljek 8. januarja pritisnil mrzel val in živo srebro je padlo na -21. Vse kaže, da mraz še ne bo odnehal in bo verjetno naredil tudi občutno škodo, posebno na sadnem drevju in vinski trti.

»Slovenski dom« je edini katoliški popoldnevnik!

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Kra:	Barometrsko stanje	temperatura v C	relativna vlažnost	Veter (smernost, intenziteta)	Pada-vine (mm)
Ljubljana	775.9	-2.6	7	80	10
Maribor	777.7	-3.6	9	90	10
Zagreb	777.0	-2.0	9	90	10
Belgrad	770.2	-2.0	6	80	10
Sarajevo	769.5	-3.0	9	90	10
Vis	763.1	2.0	20	90	10
Spil	762.8	7.0	20	50	5
Kumbar	752.3	10.0	50	50	6
Rab	764.2	7.0	20	90	10
JUGOSLOVNI	762.2	9.0	50	90	6

Vremenska napoved. Večinoma oblačno in zmerno mrzlo vreme. Tu in tam bo nekoliko snegilo.

Splošne pripombe o poteku vremena v Ljubljani od večer do danes. Najnižja toplota zraka na letališču -8.2° C.

Koledar

Danes, sredo, 10. januarja: Viljem. Četrtek, 11. januarja: Higin, Pavlin.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa cesta 41; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4, in mr. Ustar, Selenburgova ulica 7.

V ponedeljek, 15. t. m., bo nastopila na koncertnem odru velike filharmonične dvorane umetniška dvojica Anton Dermota in Hilda Dermota (pianistka). Anton Dermota je v tujini zelo spoštovan in visoko cenjen pevec-umetnik, njegova soproga, gospa Hilda Dermota, pa bo spremljala na klavirju sporedne točke ponedeljskega koncerta. Vabimo vse na Dermotov koncert 15. t. m. v veliki filharmonični dvorani. Vstopnice v knjižarni Glasbene matice.

Stolna prosveta vabi k predstavi veseligr »Gugalnica«, ki bo v franciškanski dvorani v nedeljo, 14. januarja zvečer ob 8. Vstopnice se že dobivajo v trafikih Soukal, Pred škofijo, po ceni 10, 8, 6 in 4 din. Oskrbite si jih pravočasno!

Se je čas za udeležbo pri tekmi za knjižne nagrade »Družinske Pratičke«. Dobiva se po vseh knjižarnah in boljših trgovinah.

»O svetih gorah in svetih jezerih« je naziv predavanja, ki ga priredi Slovensko Planinsko Društvo v petek, dne 12. januarja ob 20. uri v dvorani Delavske zbornice. Predavatelj priv. docent g. dr. Bohinec Valter nas bo peljal v vse dele sveta in bo pokazal kako silen vpliv napravi veličanstvo gora in jezer na preproste a tudi kulturnega človeka. Mnogim narodom so postali nedostopni ali težko dostopni goreki velikani sveta bivališča duhov in bogov, n. pr. Olimp, Himalaja, Fudžisan, Kilamandžaro. Tudi mnoga jezera so sveta, n. pr. jezero pri Tibetu, jezero Titikaka v Andih Planinci in vsi, ki se zanimajo za zanimivo predavanje, udeležite se ga. Vstopnice so na razpolago v društveni pisarni S. P. D., Ljubljana. Alekseandrova cesta.

Prosvetno društvo Trnovo. Drvi ob 20. uri na šestem prosvetnem večeru bo imel skioptično predavanje prof. dr. Valter Bohinec. Naslov predavanja, ki ga bodo spremljale številne skioptične slike je: »Legla Slovenije in njen svetovni pomen v Evropi.« Vabimo vse članstvo in prijatelje k polnoštevilni udeležbi.

Mrakova skupina uprizori drevi v franciškanski dvorani tragedijo »Grohar«. Jutri bo na tragedijo »Stari Rimljan«. Radi živahnega zanimanja si preobrite vstopnice v predprodaji, ki je dnevno od 10-13 in od 15-17 pri blagajni pred franciškanskim dvorano.

Ljubljansko gledališče

Drama. Začetek ob 20.

Sreda, 10. januarja: »Tri komedije. Red Sreda.

Četrtek, 11. jan.: »George Dandine. Red B. Petek, 12. januarja: Zaprti (generalka). Sobotna, 13. jan.: »Professor Klepece. Krstna predstava. Premiera. Premierski abonma

Opera. Začetek ob 20.

Sreda, 10. januarja: Gorenjski slavček. Red A. Četrtek, 11. jan.: »Werther. Red Četrtek. Gostuje Josip Gostič.

Petek, 12. jan.: Zaprti. Sobotna, 13. jan.: »Traviata«. Izven. Gostovanje Zlate gungjenac in Ant. Dermote.

Drvi za red A bodo peli ljubko A. Foersterjevo delo »Gorenjski slavček« z Ribičevo, Franciom, Kogejem, Anžlovarjem, Barbičevom, Orlom, Dolničarjem, Zupanom in M. Sancinom. Režija je Zupanova, dirigira Anton Neifalt.

V četrtek bo gostoval Josip Gostič v naslovni partiji Masecetove opere »Werther«, v kateri je s svojo kreacijo žel na našem odru že ponovno močan umetniški uspeh. Kot nova Lota se je letos zelo lepo uveljavila naša odlična pevka Kogejeva. Ostala zasedba običajna. Dirigent: A. Neifalt. Režija: Zupanova.

Naš rojak in član dunajske Državne opere Anton Dermota, ki je dosegel na Dunaju in v Nemčiji zavidljive uspehe, bo gostoval v naši Operi v soboto, 13. t. m. kot Alfred v Verdijevi »Traviati« skupaj z Gungjenčevom. Predstava, ki bo nedvomno nudila vsem ljubiteljem odrske umetnosti izreden užitek, bo izven abonmaja in opozarjamo občinstvo nanjo. Dirigent in režiser: Niko Stritof.

Mariborsko gledališče

Sreda, 10. januarja. Zaprti.

Četrtek, 11. januarja ob 20: »Zaroka na Jadranu. Red C.

Prihodnja dramska novost v mariborskem gledališču, Mariborska drama v režiji J. Kovića pridno pripravlja Shakespearejevo žalostno »Othello«. Kakor znano, je tudi »Othello« prevel Oton Zupanič.

CELJSKO GLEDALIŠČE

Petek, 12. januarja ob 20: »Via Mala. Gostovanje mariborskega gledališča.

Slovenska družina

je temelj moči slovenskega naroda in njegove bodočnosti. Zakaj je v revnih družinah več otrok kot v bogatih? Mar zato, ker jih revež laže preživi? Odkrito besedo o tem bomo slišali na prosvetnem predavanju dr. Ivo Pirca »Naroda rast — zdravje družin« v petek, 12. t. m. ob 20. uri v Franciškanski dvorani. Originalne skioptične slike. Predprodaja vstopnic pri Prosvetni zvezi in v trgovini Sfiligoi.

Slovaki imajo Madžare vedno bolj v želodcu

»Madžarska propaganda že dela po novem zemljevidu Podonavja«, pravi načelnik slovaške propagande

Slovaki so že vseskozi, odkar so morali odstopiti nekatere kraje svoje domovine Madžarom, nezadovoljni s pisanjem madžarskih listov. Meja med Slovaško in Madžarsko je vsekakor tudi res krivična, saj je ostalo na madžarski strani okoli 600.000 Slovakov. V zadnjem času so madžarski časopisi mnogo pisali tudi o madžarskih nadah, da se bodo v Karpatih meje še spremenile, in sicer tako, da bo za Madžare prav. Takšno pisanje je v slovaški javnosti vzbudilo — razumljivo — novo razburjenje in ogorčenje. Urednik »Slovak« se je te dni obrnil na šefa slovaške propagande Šanjo Macha ter ga prosil, naj mu pove svoje mnenje o takšnih madžarskih nadah na bodoče spremembe v Karpatih. Mach je dal pri tej priliki zanimivo izjavo, v kateri je mimo drugega dejal:

»Madžarski časopisi, n. pr. »Uj Magyararsag«, zelo radi ponatiskujejo članke iz »Corriere della sera« o vojaški moči Madžarske. Ti članki govore o celim milijonu vojakov, ki bi jih Madžarska mogla postaviti na noge v najkrajšem času, če bi bila potrebna za to.

Kar se tiče trditve, Slovake najbolj zanima odstavek, ki govori o novi ureditvi Podonavja in Balkana, ureditve, ki mora nujno priti. Kaj bi se moralo na novo urediti na Balkanu glede meja, to madžarskih časopisov ne zanima. Toda Slovake mnogo bolj zanima nova ureditev Podonavja, torej prostora, v katerem leži Slovaška republika, Madžarska, del Rumunije in po madžarskem pojmovanju tudi del bivše Avstrije, in sicer Gradišanske.

V zvezi s tem je treba omeniti članek italijanskega lista »Lavoro Fascista«, ki so ga tudi

ponatisnili madžarski časopisi, med drugimi »Fuggtlenység« 23. decembra lani. Po tem članku ima Sovjetska Rusija namen, po rešitvi finskega vprašanja napasti Romunijo, da bi si prisvojila Besarabijo in Bukovino. Tako misli večina ljudi v Bukarešti, po trditvah »Lavoro Fascista« pa je romunski generalni štab že zbral svojo vojsko v krajih, ki so od sovjetske meje oddaljeni kakšnih sto kilometrov, da bi se postavila v bran pričakovanemu rdečemu napadu.

Madžarski časopisi v svojih zadnjih številkah ponatiskujejo tudi tuje liste, ki pišejo, da bo Italija posredovala med Romunijo in Madžarsko. (O tem je bilo brez dvoma tudi govora pri zadnjem beneškem sestanku Ciana in Csakya.) Pri zanimivem razvoju dogodkov ne smemo pozabiti na to vezi. Madžarski krogi do podrobnosti ponavljajo stare vesti, razen tega pa prihajajo na dan z novimi težnjami nasproti Romuniji. Madžarska propaganda, da celo najvišji uradni činitelji, že delajo danes na novem madžarskem zemljevidu, na katerem je označeno vse, kar leži med Karpati, brez ozira na to, ali ta ozemlja spadajo danes k Rumuniji, Nemčiji, Jugoslaviji ali republikli Slovaški.

Če si v tem pogledu Madžari naročajo članke v tujem časopisu, na katere se potem v svojih lastnih listih opirajo in z njimi delajo, potem Slovaki kot narod, ki se zaveda svoje ravne politične smeri, podprte s pogodbo z Nemčijo in spricho bližine 185 milijonskega ruskega imperija z nasmeškom odgovarjajo takšnim in podobnim megalomanskim madžarskim glasovom.

Pogovor s filmsko igralko Olivijo de Havilland

Filmski igralci in igralki se navadno radi dajo »izpraševati« po časnikiarjih. To je tudi povsem razumljivo, saj tem igralcem in igralkam ne gre toliko za njihovo lastno slavo kakor za to, da bi postali njihovi filmi čim bolj znani in da bi se njih sloves čim bolj razširil med filmskim občinstvom. Zato se tudi vsaka filmska igralka radevolje odzove pozivu časnikiarja, ki jo je bil prišel povprašati, kako se ji godi, kaj dela, kakšne načrte ima za bodočnost. Edini filmski igralec v Hollywoodu, od katerega je silno težko dobiti »interview«, razen če sam ne pokliče iz kateregakoli razloga že k sebi časnikiarja, je Paul Muni. Tega slavneja in nedostopnega igralca smo pred nedavnim videli tudi v Ljubljani v kinu Matici, kjer je tekel njegov zadnji film, sijajni »Juarez«.

Dobe se pa kljub temu še tudi neki drugi filmski igralci in igralki, ki prav nerade dajejo časnikiarjem priliko za razgovore. Med te igralki spada prav gotovo tudi Olivia de Havilland (ki jo poznamo iz cele vrste sijajnih filmov, v katerih je nastopala z Errolom Flynnom, da omenimo le enega, »Robina Hood«). Njeje reklama, ki nastaja na ta način, prav za prav itak niti ni potrebna. Ona je dandanes poleg Bette Davis ter znanih sester Lane (Lane Sisters) najpopularnejša filmska igralka v Hollywoodu. Treba pa je tudi vedeti, da je toliko zaposlena z delom po ateljeih, da je resnično vesela, kadar dobi kolikor toliko prostega časa, katerega lahko porabi sama zase in za svoje privatno življenje. Zato tudi tako nerada daje interviewe.

Značilen primer za njeno nejevoljo, ki se je poloti, kadar bi morala dati intervju, je njen zadnji »interview«, ki ga je »dobil« neki hollywoodski časnikiar. Ta interview prinašamo v celoti, prav kakor je bil objavljen v ameriških časopisih:

»Nekega dne je prišla Olivia de Havilland v obednico Warner Bros. študija, da bi tam kosila. Tod jo je že pričakoval omenjeni časnikiar, ki mu je bila slavna igralka obljubila interview.

»Kosite z menoj, pa se bova pogovarjala« mu je dejala Olivia de Havilland, ko je vstopila.

In preden je mladi časnikiar utegnil zastaviti sploh kakšno vprašanje, ga je igralka vprašala:

»Ali veste, da se mi zdite močno zanimivi? Rada bi namreč vedela, kako ste postali časnikiar?«

»To je kaj preprosta stvar! Bil sem v kolegiju ter sem tam izdajal šolski list. Po končanem študiju sem si poiskal mesto pri časopisu.«

»In ste ga tudi dobili?«

»Sem! Polnil sem tiskarske stroje z barvo!«

»Ali časnikiarska kariera vselej pričinja na ta način?«

»Ne vselej! Toda kakor vidite, sem jaz pričel »svoje« tako! Zdaj pa mi, prosim, povejte kaj o svojih dveh zadnjih velikih filmih »Jeklena armada« ter »In nastalo je novo carstvo...«, kajti občinstvo...«

»Kaj pa ste delali potem?« mu je segla Olivia de Havilland v besedo; za njegovo vprašanje se ni prav nič zmenila. Kakor bi ga bila preslišala.

»Direktor mi je ukazal, pa sem postal kolporter ter raznašam časopis po mestu. Toda, dajte, povejte mi, prosim, kaj je z »Jekleno armado?« Ali je...«

»Ali ste dolgo ostali pri tem čašopisnem podjetju?«

»Tri leta! Potem pa sem prišel v neko filmsko agencijo! Torej, kako ste zadovoljni s filmom »Jeklena ar...«

»Zelo sem zadovoljna! Kje pa ste bili potem, ko ste odšli od filmske agencije?«

»Našel sem boljše mesto v nekem založbenem podjetju, kjer sem pisal prigodbe iz Hollywooda. Kako pa se je obneslo sodelovanje z ameriško hidroaviacijo v »Jekleni ar...?«

»Ali ste oženjeni?«

»Sem! Že deset let! Ali pa mi zdaj hočete povedati...«

»Koliko pa ste zaslužili, ko ste se oženili?«

»Petnajst dolarjev na teden! Toda hotel sem vas vprašati, kako je prišlo do...«

»Kaj pa delate, kadar niste v službi?«

»Zabavam se na vrtu in igram s svojim sinčkom.«

»O, tudi sinčka imate! Kako zanimivo! Toda, oprostite! Glejte, pomožni režiser prihaja! Prav gotovo me išče! Moram se vrniti v atelje! Bilo je zelo zanimivo! Hvala vam in na svidenje!«

»Na svidenje!« je zagodel med zobmi nesrečni časnikiar in se poslovil od Olivije de Havilland.

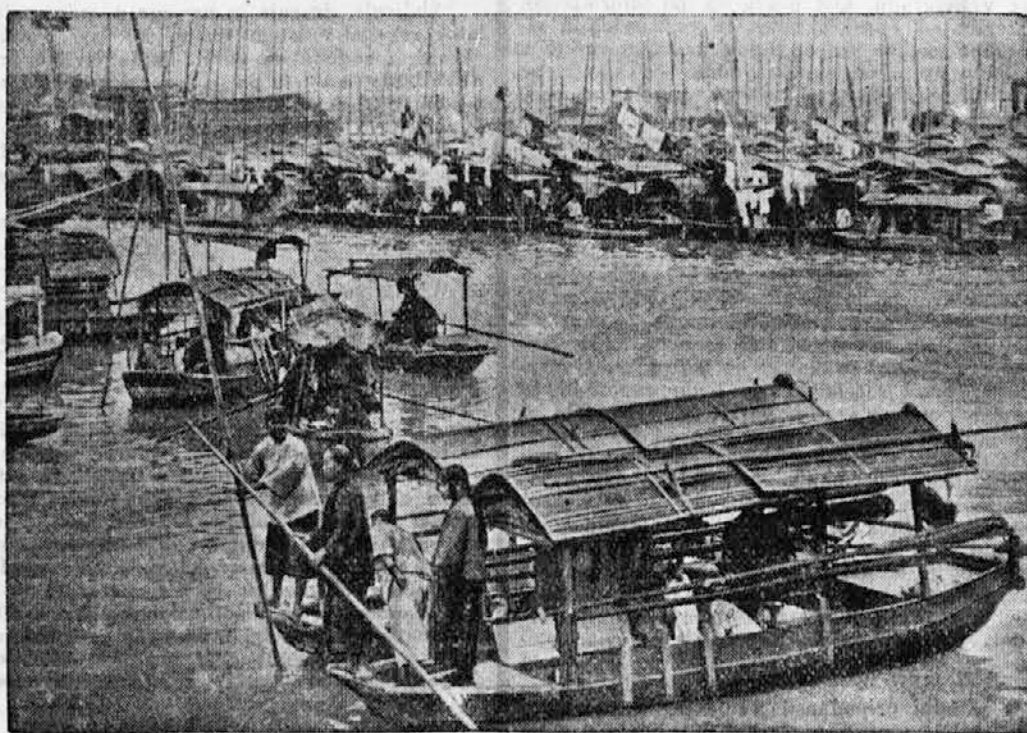
Tega, kar Olivia de Havilland ni hotela izdati hollywoodskemu časnikiarju, to vam lahko danes še sporočimo v kratkih obrisih. »Jeklena armada« je bila izgotovljena pred nekaj meseci ob sodelovanju Georgeja Brenta, Johna Payneja ter Olivije de Havillandove v glavnih vlogah. Delo je režiral slavn mojster velikih akcijskih filmov, Lloyd Bacon. Ta film je bil napravljen po posebnem odobrenju ameriške vlade, ministristvo za vojsko pa je dalo posebno dovoljenje, da je pri izdelavi sodeloval del ameriškega atlantskega bojnega bro-

dovja in večji del ameriške vojne hidroaviacije; to je seveda dalo produkciji značaj izredne monumentalnosti.

Olivia de Havilland igra v tem filmu podobno vlogo kakor svojčas v filmu »Poročnik indijske brigade«: dva brata se zaljubita v isto dekle. »Snemanje« filma je trajalo nekaj me-

secev, vsi prirodni posnetki pa so bili napravljeni v velikih ameriških hidroavialnih bazah.

Pri nas seveda ta film pričakujemo z največjim zanimanjem, kar je tudi razumljivo, saj vemo, da je »Jeklena armada« najaktualnejše filmsko delo prav v teh dneh krize in vojnih pretresov, ki vznemirjajo ves svet.

Plovba po kitajski reki Jangce je zadnje čase spet oživela, ker je bila ukinjena prejšnja trgovinska zapora.

Spoznal sem vrle Fince...

Kaj pripoveduje tuji časnikiar, ki se je mudil pred letom dni na Finskem

Ugledni inozemski časnikiar, ki je bil pred letom dni gost kulturne in junaske Finske, je v času, ko grmijo na severu topovi, napisal svoje spomine na ta obisk.

V teh, za mali in junaske finski narod, kritičnih dnevih, se vedno spominjam na tiste lepe dneve, ki sem jih lansko leto preživel v Turku, Viipuri, Paimio in Helsinkih. Ti spomini pritiskajo danes name s pretresljivo silo. Svetovno časopisje danes poroča o ruskem napadu. Komunistem hoče uničiti prstost republike Suomi in vrle Fince, ki se junaske bori, ki branijo svoja številna prekrasna jezera, svoje rudnike, gozdove in polja. Dozdeva se, kakor da je to nemogoča zgodba. Ko sem bil tam gori, na daljnem severu gost tega dobrega in miroljubnega naroda, smo se razgovarjali o arhitekturi, urbanistiki, socialni organizaciji življenja, športu, filmu, ki je na Finskem tudi na najvišji stopnji itd. Seznanili smo se z ostro in samotno življenjsko borbo severnih ribičev, strukturo njihovih ekornih, a lepo urejenih vasi, s slikovito in čudovito solidnostjo njihovih rdečih, lesenih hiš, z najmodernejšo urbanistično organizacijo lepe prestolnice in z genialno zamisljo, s katero so moderno uredili celo deželo. To veliko deželo, ki je tako bogata na gozdovih in rudnikih in redko naseljena z vztrajnimi in delavnimi ljudmi, ki so si zaslužili prostost z orožjem in so tam gori branili zapadno civilizacijo pred orientom. Ponosni ljudje, krepki, nasmejani in malobesedni, navajeni na trde naloge vsakdanjosti, temo povezani na poistično malenhotičnost svoje zemlje. In ti ljudje na severu, rojeni v klimi, ki je tako oddaljena od milega sredozemskega podnebnja, so dajali lekcije civilizacije celemu svetu. Vedeli so koliko dobrega so zanje naredili v Ameriki, Franciji in drugod. Ni jim bilo mar praznega besedičenja. Ljubili so se in se pravo prijateljsko ljubeznijo. Ljudstvo brez ljubosumnosti, ki si je želelo samo juga in sonca. Zdrav in kulturn narod, ki je živel v miru.

Danes, ko so vse bele finske ceste prenapolnjene z vozovi nesrečnih beguncev, so dobili moji spomini na to lepo deželo drugačen pomen. Bili smo na obisku na domu Alvar Aalta, v njegovi lepi hiši v Munkkiniemiju. Pripovedoval sem mu o znamenitostih in posebnostih moje domovine, naše tradicije, bajke in o borbi med novim in stari. Slučajno smo govorili tudi o abesinski vojni, o španeki in sploh o tajnih vojaških pripravah po Evropi. Aalto mi je rekel, da zaviada njihovo težko življenje. Kdo bi si bil takrat mislil, da bo morala Finska, ki je bila tako miroljubna, braniti svoje meje pred tujim napadom. Tedaj se je mirno sta-

nje zdelo popolnoma normalno in naravnost nemogoče, da bi se Finska kdaj zapletla v vojno. Mislim, da bi bilo treba za izbruh vojne obojestranskega nesporazumevanja. Najnovejša zgodovina pa je dokazala, da zadostuje že kar samo napadalec. In Fini so danes nekaj poskusili. Predstavljam si jih tihe, bojovite, odločne in delavne, kako krčevito branijo svojo zemljo. Fini se ne vdajajo sentimentalnosti. Veak si mora pomagati sam in obupno braniti svoj obetov. Zdaj govorijo dejstva trdnjav v snegu, oklopni avtomobili, tanki in mine.

To je današnja kronika, kronika, ki hoče uničiti zgodovino enega naroda. Mislim na sanatorij Paimio, ki je vedelo moderne arhitekture in ga bodo sovjeti porušili. Mislim na krasno kožnico v Viipuriju, na stadion v Helsinkiju, na ekzemplarične arhitektonske posebnosti v Turku in na mnoga, premočna dela visoke civilizacije, ki jih je stvoril ta narod vrlih, inteligentnih in tihih delavcev. Mislim na to deželo, ki ne pozna neznačajnežev, ki nima brezposelnih, ki njeno ljudstvo dela, ne da bi koga ogrožalo, ki ni poznalo nesloglasij, ki je bila polna cvetja, ki je mislila, da bo ostala svobodna do konca, ki je zaupala v lastno željo po miru in Društvo narodov in ki je vedno napravila najlepši vtis na vseh inozemskih razstavah.

Radio

Program radio Ljubljana

Sreda, 10. jan.: 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi in poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 12 Zakaj veseli bi ne peli (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.02 Zg. oddih (plošče) — 14 Poročila — 14.15 Mladinska ura: a) Smuška tehnika (J. Sibirski), b) Kaj pravi znanost in tehnika (prof. M. Adlešič) — 18.40 Razvoj slo. narodne zavesti (prof. E. Kocbek) — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura — 19.40 Objave — 19.50 Zimski počitek narave (dr. M. Vrabec) — 20 Violinski koncert ge. F. Brandl-Jevčević, pri klavirju prof. P. Sivie — 20.45 Operetni venček (plošče) — 21.15 Pevski zbor »Grafika« — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Kitara igra Stanko Prek.

Četrtek, 11. jan.: 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi in poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 12 Slovenska orkestralna glasba (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.02 Harmonika igra Edr. Kovč — 14 Poročila — 18 Pester spored Radij. orkestra — 18.40 Slovensčina za Slovence (dr. R. Kolarič) — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura — 19.40 Objave — 19.50 Deset minut zabave — 20 Reprodukcijski koncert: simf. glasbe — 21.15 Samspevi ge. Z. Levničnikove, pri klavirju pro. P. Sivie — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Veseli zvoki Rad. orkestra.

A. G. Barrill

DVE BEATRICI

Tega se je bal tudi Kolumb; zato je ukazal, naj izmerijo globino. Spomnil se je namreč Platonovega pripovedovanja o pogreznjeni Atlantidi. Ni bilo izključeno, da bi ostanki te dežele bili le malo pod morsko gladino in ladje bi mogle nasedeti in se pokvariti. Kmalu pa se je pomiril, ko je videl, da so mornarji vrgli v vodo obteženo vrvi, ki jim je služila kot merilo, da pa niso dosegli dna.

»Pogumi!«, je rekel mornarjem. »Vidite, da ni nobene nevarnosti, da bi nasedli; tudi plasti trave so vedno redkeje. Glejte, veter stalno piha od vzhoda in nas žene proti cilju.«

»Da«, je pristavil eden izmed častnikov, »zelo čudno se mi zdi, zakaj piha veter neprestano od vzhoda.«

»Ne vedno«, ga je zavrnil admiral. »Nekajkrat smo že čutili rahel piš od zahoda, kar nam dokazuje, da vladajo tudi tu naravni zakoni, katere že poznamo.«

»Res je: a medtem ko veter od vzhoda žene ladje z veliko naglico naprej, je oni od zahoda tako šibek, da ga je komaj čutiti.«

»Kaj hočete reči s tem?« — je vprašal admiral.

»Da nam veter pomaga iti v negotovost. Če bi se pa hotela vrniti, bi se ne mogli ganiti z mesta.«

Admiral je namršil obrvi. Ni pa hotel grajati častnika v pripro mornarjev, zato je rekel smehljaje se:

»Lepa reč! Tako pogumni ste, da mislite na vrnitev sedaj, ko smo tako blizu cilja!«

»Blizu?« je zamrmral častnik. »Kdo more vedeti, kje je cilje? Tudi ostalo moštvo je bilo istega mnenja. Se bolj so bili v strahu in na tihem preklinjali blaznega tujca, ki jih tira v pogubo.«

Nihče pa se ni upal več ugovarjati. Ubogali so ga brez volje, brez vneme, samo zato, ker si niso vedeli drugače pomagati.

Godrnjali so na tihem, a niso si upali upreti se. Veter ni bil primeren za vrnitev, živeža je že zelo primanjlovali; tudi voda je bila komaj še pitna, a nikjer ni bilo videti obale ali kakšnega otočka.

Videli so že mnogo znakov o bližnji zemlji, a žal so le prekmalu morali uvideti, da je bilo vse le prevara. Gotovo so ti znaki bili delo hudobnega duha. Brez dvoma bodo kmalu zagledali pošasti,

49 ki bodo napravile konec njihovuemu trpljenju s tem, da jih potegnejo v morske globine.

Kmalu so vsi mornarji bili tega mnenja. Polagoma se je v ercih vseh rodil sklep, da se hočejo vrniti, niso več hoteli pokoravati se blaznemu pustolovcu, ki je bil odločen najti zemljo na vzhodu ali umreti. On je tako lahko ravnal, kot si ima družine; oni pa so imeli v Palosu žene in otroke, ki so hrepeli po njihovi vrnitvi. Treba se je torej upreti in odpovedati admiralu pokorščino. Kdo bi jih mogel grajati? Kdo bi jim mogel očitati strahopetnost? Ali se niso oddaljili štiri sto in morda še več milj od obale? Ali niso že več tednov potovali po temnem Oceanu, koder si do tedaj še nihče ni upal? Ali naj umrjejo od lakote in žeje na tem brezkončnem morju? Ali naj izginejo v morskih globinah?

Treba se je bilo torej vrniti, tudi proti admiralovi volji. Če bi se ne hotel udati zlepa, bi bilo treba ukloniti ga s silo. V začetku so si tako upali govoriti le nekateri bolj predzniki; drugi so pa oklevali, ker so se bali kazni, ki bi jih za takšno dejanje čakala doma. Predzrejši so se že napravili načrt, kako bodo dosegli namen, a niso ga še hoteli izdati drugim, predvsem tujcem. Oba mornarja iz Genove, Kolumbova rojaka eta uganila, kaj nameravajo njihovi tovariši in sta premišljevala, kako bi preprečila njihove nakane.

Nekega dne jima je rekel eden izmed zarotnikov:

»Vajin rojak se noče vrniti? Naj torej ostane in utone mesto nas. Nič lažjega ni, kot da ga val vrže čez krov v morje.«

Kozma in Damjan, tako sta se namreč imenovala Kolumbova rojaka, sta vedela dovolj. Tisti večer nista zatisnila očesa. Po polnoči je Damjan moral iti na stražo, Kozma pa ga je spremljal. Bila sta vedno nerazdružljiva.

»Veš«, je Damjan rekel prijatelju, »ne bom imel miru, dokler ne povem vsega admiralu. Ali nisi tudi ti istega mnenja?«

»Zdi se mi, da bi mi bila morala povedati že prej. Najina dolžnost je, da preprečiva zločin. Če bo admiral obveščen, se bo znal varovati.«

»Res je tako,« je povzel Damjan. »Glej, pravkar prihaja nadzorovatelj straže. Zdi se mi, da nikoli ne spi. Poveš pazil in nadzoruje, a za svojo varnost se ne zmeni. Kako z lahkoto bi ga sedaj nena doma pograbil dva upornika ter ga vrgla čez krov in nihče bi ne vedel, kaj se je z njim zgodilo.«

»Podleži! Gotovo bi bili zmorni storiti kaj takega.«

»Torej obvestimo admiralu?«

»Da; nemudoma.«

Medtem se jima je admiral približal počasnih korakov.

»Dobro večer, gospod admiral,« ga je pozdravil Kozma, »naj vas varuje Vsemogočni.«

»Tudi vaju, fanta,« je tiho odvrnil Kolumb.

»Naj vas Gospod brani pred sovražniki,« je pristavil Damjan po italijansko.

»Ah!« je vzkliknil admiral. »Moja rojaka?«

»Da, gospod; rojaka, ki želiha govoriti z vami. Če bi nocoj slučajno ne prišli semkaj, bi jutri prosila, da naju sprejmete.«

»Ali je kaj tako važnega, da ne moreta poročati krmarju?«

»Gre za zelo važno zadevo. Nihče ne sme vedeti, da eva vam kaj povedala. Pazite se, gospod. Mornarji nekaj pripravljajo zoper vas.«

»Vem, fanta, vem. Že več dni opažam, da se nekaj kuha. Nehvaležni in neupametni ljudje! Nikdar bi si ne bil mogel misliti, da je v teh mornarjih tako malo poga in uvidevnosti. A vidva, zakaj se jim ne pridružita?«

»Midva,« je dejal Damjan, »midva zaupava v svojega rojaka.«

»Zaupajta v Gospoda. Od njega prihaja vse dobro.«

»A vse zlo od hudobnega duha; tudi hudobni naklepi. Pazite se, gospod admiral. Izvedela eva, da nekateri nezadovoljneži nameravajo nekaj...«

»Kaj pa?«

»Kaj? Temni so njihovi naklepi. « je zajecel Kozma.

»Ali me hočete umoriti?«

»Da, gospod admiral,« je pomagal Damjan prijatelju. »Sepetajo o valu, ki naj bi vas vrgel s krova.«

Kolumb je nekaj trenutkov molčal, nato pa je dejal:

»Na to torej mislijo? K sreči pa je morje mirno in ne morejo uresničiti svojega načrta.«

»Res jih to jezi,« je odvrnil Damjan. »Sicer pa, saj vihar ni ravno potreben. Izmislijo si ga lahko, ko se vrnejo domov.«

»Pekleni so jih njihov načrt. Ali sta pa gotova, da res nameravajo to storiti?«

»Slisala sva na lastna ušesa, ko so se o tem pogovarjali.«

»Hvala vama,« je dejal admiral. »Pazil se bom.«

»Tudi midva bova pazila, da zabraniva zločin.«

»Mogoče bi zadevo lahko zaupali svojim častnikom, gospod admiral,« je pristavil Kozma.